

СТОРИНКИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОФЕСОРА СЕРГІЯ ОЛЬГОВСЬКОГО

Цього року не стало відомого археолога, знаного не тільки в Україні, але й за її межами, кандидата історичних наук, професора **Сергія Яковича Ольговського** (05.01.1952, Чернігів – 24.01.2026, Київ).

Учений був одним із провідних фахівців з археометалургії скіфо-античної доби в Україні [Ключко, Пустовалов 2012; Пустовалов 2022; Скорий 2022]. У його творчому доробку – 110 праць з археології, історії України, пам'яткознавства; серед них 5 монографій, 3 навчальних посібники, 1 науково-популярна книжка, 6 робочих програм [Ольговський 2005; Ольговський 2007а; Ольговський 2007б; Ольговський, Пустовалов 2020]. Під науковим керівництвом С. Ольговського захищено 8 дисертацій з археології, етнології, теорії та історії культури [Ольговський Сергій Якович... 2017].

Уперше я зустрівся із Сергієм Яковичем 23 червня 1992 року в Приймальній комісії Київського державного інституту культури ім. О. Є. Корнійчука (нині Київський національний університет культури і мистецтв). Саме тоді відбувався набір майбутніх студентів на новостворену кафедру музеєзнавства (спеціальність «Музеєзнавство та охорона пам'яток історії та культури») культурологічного факультету. Профільним був іспит з історії України, його і приймав С. Я. Ольговський разом з кандидаткою історичних наук, доценткою Є. В. Панковою. Сергій Якович перед іспитом призначив 10 консультацій для абітурієнтів. Насправді, це були майстерно підготовлені та оприлюднені лекції, які захопили слухачів. Якраз на першій консультації Сергій Якович розповів про свій фах та спеціалізацію в галузі археології. Сказав, що у вищому навчальному закладі працює з 1986 року. У 1969–1974 роках він навчався на історичному факультеті Ніжинського державного педагогічного інституту імені Миколи Гоголя (нині Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя). У 1973–1976 роках працював учителем історії та суспільствознавства в середній школі с. Браниця Бобровицького р-ну (нині Ніжинського р-ну) Чернігівської обл. З 1976-го по 1986 рік з перервами працював науковим співробітником відділу фізико-хімічних методів в археології в Інституті археології АН УРСР (тепер Інститут археології НАН України), який очолював кандидат історичних наук В. І. Бідзіля (1936–1999).

У 1977–1980 роках в аспірантурі Інституту археології АН СРСР (Москва) підготував і захистив (у 1983 році) дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук «Цветная металлообработка в греческих городах Северо-Западного Причерноморья» (науковий керівник – доктор історичних наук Є. М. Черних; офіційні опоненти – доктор історичних наук Б. А. Шрамко та кандидат історичних наук К. К. Марченко) [Ольговский 1982].

Сергій Якович на своїх консультаціях, зокрема, стисло зупинився на ранній історії України за археологічними джерелами, вказав на дискусії між

ученими щодо дати заснування міста Києва, розповів про дослідників М. Берлинського, М. Закревського, Є. Болховітінова, К. Лохвицького, Г. Івакіна, П. Толочка, М. Сагайдака. І вже тут порадив слухачам їхні праці. Під час консультацій педагог також окреслив напрями діяльності новоствореної кафедри і назвав навчальні дисципліни, які передбачено викладати.

Першим завідувачем кафедри в 1992–1996 роках був проректор з навчальної роботи, кандидат історичних наук, професор П. С. Гончарук (1932–2021). Сергій Якович також очолював кафедру з 1998 року, з перервами, до 2013 року. Перший випуск групи МС-72 відбувся 1997 року. Сергій Якович став її куратором. Саме для поглиблення навчального процесу на кафедрі він перевіз туди частину власної бібліотеки, і кожен охочий міг читати й готуватися до наступних занять як з археології України, так і з етнографії та історії. Книги можна було брати додому. Сергій Якович завжди запитував у студентів, що вони прочитали, чи зрозуміли викладене, і охоче пояснював матеріал, а також висловлював власне бачення тієї чи іншої проблеми, яка була порушена в публікації. Сергій Якович прагнув до формування та розвитку в студентів наукових зацікавлень.

Кафедра з певними змінами в назві проіснувала до 2024 року. В *alma mater* педагог викладав такі навчальні дисципліни: «Археологія України», «Етнографія, фольклор України», а протягом 2002–2003 років – спецкурс із металообробки раннього залізного віку на кафедрі археології та музеєзнавства історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

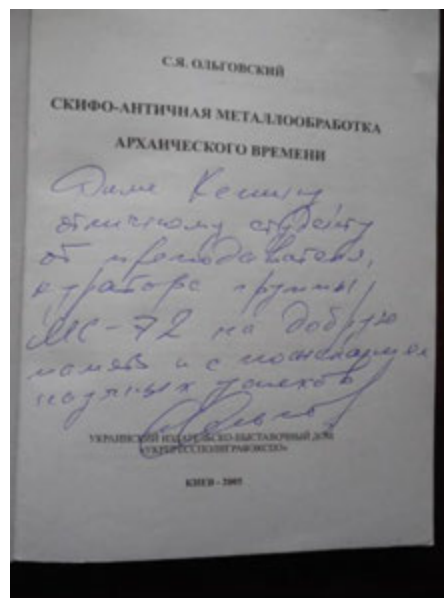
У 1993 році він познайомив мене з керівником Подільської постійно діючої археологічної експедиції кандидатом історичних наук М. А. Сагайдаком і домовився з ним про проходження археологічної практики. Сергій Якович знав, що я тоді цікавився добою палеоліту і був знайомий з подружжям Шовкоплясів (доктором історичних наук, професором І. Г. Шовкоплясом (1921–1997) та Г. М. Шовкопляс (1920–

2001)), а також доктором історичних наук, професором М. І. Гладких. Саме С. Я. Ольговський порадив мені звернути увагу на книги І. Г. Шовкопляса з бібліографії археології України та його праці з історіографії археологічних досліджень. Я постійно відвідував Археологічний музей Інституту археології НАН України і спілкувався з його очільницею – кандидаткою історичних наук Л. В. Кулаковською.

Упродовж усього мого навчання Сергій Якович постійно цікавився в колег про моє наукове зростання. Якраз 1–2 травня 1993 року в Київському державному педагогічному інституті ім. М. Драгоманова (тепер Національний педагогічний університет ім. М. Драгоманова) на кафедрі історії слов'янських народів історичного факультету проходила міжнародна конференція студентів та молодих учених. Ще в березні того ж року С. Я. Ольговський порадив мені підготувати мою першу доповідь на цю конференцію і познайомив мене з кураторкою майбутнього заходу – археологинею, музеєзнавицею, краєзнавицею, кандидаткою історичних наук, доценткою кафедри слов'янських народів Н. М. Кравченко (1935–2001). Виголошена доповідь «До питання про Оріньяк на Україні» стала моєю першою публікацією у виданні «Шляхи розвитку слов'янських народів. Актуальні проблеми історії. Збірник науково-методичних праць» (Київ, 1993. Вип. 4).

Сергій Якович сприяв проходженню на третьому курсі моєї практики в археологічних фондах Національного історичного музею України. З цього приводу він спілкувався з Г. М. Шовкопляс та провідною науковою співробітницею музею, археологинею та музеєзнавицею О. О. Якубенко (1947–2020). Також завдяки допомозі С. Я. Ольговського я впродовж 1993–1995 років мав змогу прослухати спеціальні курси на кафедрі археології та етнології України історичного факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечнікова та ознайомитися з діяльністю Одеського археологічного музею НАН України.

У моєму архіві зберігаються автореферат дисертації та монографія Сергія Ольговського «Скифо-античная металлообработка архаического времени» (Київ, 2005) з дарчими написами.

Блискучі лекції та проведені наукові диспути з вченим і педагогом я запам'ятав на все життя.

Джерела та література

Ключко, Ю. М., Пустовалов, С. Ж. 2012. До ювілею С. Я. Ольговського. *Археологія*, 3, с. 130–131.

Ольговский С. Я. 1982: Ольговский, С. Я. Цветная металлообработка в греческих городах Юго-Западного Причерноморья: автореф. дис. <...> канд. ист. наук: 07.00.06 «Археология» / Ин-т археологи АН СССР. Москва.

Ольговский С. Я. 2005: Ольговский, С. Я. Скифо-античная металлообработка архаического времени. Киев.

Ольговський С. Я. 2007а: Ольговський, С. Я. Античні держави Північного Причорномор'я: [навч. посіб]. Київ.

Ольговський С. Я. 2007б: Ольговський С. Я. Давньогрецькі міста-колонії Північного Причорномор'я: [навч. посіб]. Київ.

Ольговський Сергій Якович: до 65-річчя від дня народження: бібліографічний покажчик, 2017 / уклад. Ю. І. Горбань, О. О. Скаченко. Київ. (Серія «Вчені КНУКіМ»; вип. 5).

Ольговський, С., Пустовалов, В. 2020. Науково-дослідна робота в Національному заповіднику «Хортиця»: становлення та розвиток. *Українська культура: минуле та сучасне, шляхи розвитку*, 35. с. 195–202.

Пустовалов, С. Ж. 2022. Мій друг Сергій Ольговський. *Археологія і давня історія України*, 1. с. 11–18.

Скорий, С. А. 2022. Він вдало поєднує антикознавство зі кіфологією... (до 70-річчя Сергія Яковича Ольговського). *Археологія і давня історія України*, 1, с. 5–10.

Дмитро Кепін

кандидат історичних наук, старший науковий

співробітник Державної наукової установи

«Книжкова палата України імені Івана Федорова»